

tíðindablaðið sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: P/f Sosialurin ©
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyritaksstjóri: Krisjan Dahl
Blaðfólk: Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Tórfinn Smith
Ljósmyndari: Kalmar Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurin
Prent: P/f Pressan 1981

oddagrein

Aftaná verkfallið

VERKFALLIÐ, sum vardi í triggjar vikur var liðugt fyri fjúrtan døgum síðani. Hetta hendi við tað at lögtingið kom saman og at samgonguflokkarnir gjørdur seinasta semingsuppskotið til lóg.

TAÐ stóra stríðið stóð um, hvat løntakararnir skuldu brúka tað eina prosentíð av lønini til. Í fyrstu atløgu kravdu arbeidsgevararnir, at prosentíð skuldi í ein eftirlønargrunn nú beinanvegin. Til endans var kravið ein avtala um prosentíð 1. mai 1989. Annars vóru partarnir komnir ásamt um lønarútgjaldingina í hesum sáttmálaskeiðinum. Tí kendist arbeidssteðgurin ella verkbaníð bæði hópisleyst og meiningsleyst.

ATBURÐURIN, sum arbeidsgevararnir sýndu undir hesum verkfallinum, ber prógv um markleysan frekleika og ábyrgdarloysi út um alt mark. Fyri tað fyrsta so stendur tað almenna — landskassin, almennir stovnar og kommunur — beinleiðis fyri helminginum av øllum lønarútgjaldingum til teirra, sum rakt vóru av verkfallinum. Fyri tað næsta er landskassin partaeigari í einum hópi av virkjum og stendur sostatt í ein ávísan mun aftanfyri ein part av hinum helm-

inginum av lønarútgjaldingunum. Síðani koma øll landskassaveðhaldini.

ARBEIDSGEVARAR smæddust ikki við at nýta almenna partin av lønarútgjaldingunum, sum hevði til endamáls at spjaða og knúsa føroysku løntakarfeløgini, og sum í stóran mun eisini varð vent ímóti sitandi landsstýri. Men teir rukku ikki hesum endamáli. Fakfelagsrørslan var ov sterk. Samgonguflokkarnir sýndu eisini samanhald og styrki.

SPURNINGURIN um eina eftirlønarskipan verður ikki loystur við, at annar parturin á arbeidsmarknaðinum kroytir slíka skipan niður yvir høvdið á hinum partinum. Hetta verður einas gjørt við eini semju millum partarnar og tað almenna.

EINS og í okkara grannalondum má ein arbeidsmarknaðarpensjón skipast við lóg. Tí má tað almenna við. Og ein semja millum allar partar er megintreytin.

Hvørki »flipp« ella »in« men álvari

Sjálvt peningastovnar taka umhvørvispurningin í álvara

»Tað reina umhvørvið hevur alstóran týðning, tá vit skulu marknaðarføra okkara fiskavørur. Ja, tað er ein soluværa í sjálvum sær. Og tí er ein ódálkað náttúra avgerandi fyri vælferðina her á landi«.

So avgerandi tekur Føroya Banki til í eini grein við heitinum »Umhvørvið — størsti kappingarfyrirminur Føroya« í seinasta ársroknskapinum.

»Miljø-flipparar« — ella okkurt líknandi — hevur høgrapressan, Dagblaðið, skýrt tey, sum hava vist á hvussu stóran týðning tað hevur fyri trivnað og liv her á klettunum at vit geva okkum far um náttúru ella umhvørvi okkara.

Men Dagblaðið fer óivað eisini at siggja álvaran í stríðinum ímóti tí vaksandi dálkingini her á landi og í londunum rúndan um okkum — bæði fyri vestan og fyri eystan — og kanska serliga eftir at ein peningastovnur leggur upp í hetta orðaskifti.

Í fleiri útvarpsendingum er spurningurin um dálking og umhvørvið tikið upp. Fiskivinnutátturin hevur viðgjørt vandan, sum dálkingin á firðunum hevur fyri alivinnuna, og viðgjørt ta dálking, alivinnan og onnur vinna er atvold til.

Ungdómsendingin hevur vist á alt tað óruddið, sum vit blaka eftir okkum, tá vit fara út um alfaraveg eina góðveðurslætu. Henda spurningin hevur

sendingin, Fritíð og náttúra, eisini tikið upp, og í tí sambandi hevur landsstýriskvinnan í umhvørvismálum, Jóngerð Purkhús, fingið høvi at siga nakað um komandi umhvørvislógávu.

Komandi umhvørvislóg. Ja, komandi. Vit hava onga í dag, men hon liggur á steganum, har hon verður smíðað og tilgjørd.

Landsstýriskvinnan hevði nakrar tankar um, hvussu hon skuldi umsitast, og hon gav útvarpsmanninum rætt í, at tað var týðningarmikið beinanvegin at fáa eina fyrisiting upp á beinini, soleiðis at vit ikki bara hava eina lóg, men eisini eitt amboð at hondheva lógina við.

Men hvør skal hondheva lógina. Løgreglan kring landið. Kommunurnar, sum nóg illa megna at halda skil á sínum egnu heilsu og umhvørvispurningum. Eitt umhvørvisráð við deildum kring landið. Skipaðar felagskommunur. Deildir hjá FNU. Ja, hvør og hvussu?

Landsstýriskvinnan hevur saman við útvarpinum lagt upp til eitt orðaskifti um evnið — hvussu skal okkara komandi umhvørvislóg skipast og haldast?

Og Føroya Banki hevur við umhvørvisgrein síni vist á, hvussu stóran týðning eitt reint umhvørvið hevur fyri fisku-útflutning okkara?

Við nevndu samrøðu og

nevndu grein er lagt upp til eitt orðaskifti, sum kann fáa stóran týðning fyri, hvussu lógin endaliga verður tilevnað, og hvat vinnan leggur í henda álvarsama spurning.

Tá lógin ella reglugerðir eru settar í gildi, vakna fólk vanliga upp og fara at brúka kjaft, men tá er sum oftast ov seint.

Nú er møguleikin til staðar!

Sosialurin tók fyri nøkrum árum síðan fleiri áhugaverd mál til orðaskifti undir heitinum sjónarmið. T.d. hugtakið bygdamenning, føroyskt sjónvarp, ferðsluvandan, ferðamannavinnu og mangar aðrar. Hevði tað ikki verið eitt hugskot at tikið umhvørvispurningin upp?

Tiverri mugu vit ásanna, at harðrenda, hatska, niðurlátandi, útspillandi og primitiva skrivningin í Dagblaðnum hevur dripið alt sakligt kjaft, sum so dánt var komið upp á beinini, tá stavnamaðurin var drigin inn í føroyska blaðheimin og politiska vøllin av politiskum og religiøsum sektaristum og fundamentalistum.

Men kanska fekk Sosialurin birt liv íaftur eitt sakligt og áhugavert orðaskifti um henda spurning, sum avger, hvussu leingi liv skal vera her á klettunum og her á knøttinum. Tað er jú europeiskt umhvørvis!

Demos

»... betydelig stigning i reallønnen ...«

— ella er tað 12.000 krónur dýrari at liva?

Nú hevur so nógvi verið tosað um løn og kanska serliga minkandi realløn, at tað helst er burturvið at koma við hesum nú, men eg frot úr kortini at taka eitt brot úr seinastu frágreiðingini hjá ráðgevandi nevndini hjá forsætismálaráðnum í føroyskum búskaparmálum.

Brotið er soljóðandi: »De omtrent uændrede forbrugerpriser har samtidig betydet, at alle lønmodtagere i 1986 har opnået en betydelig stigning i reallønnen«. Brotið er tikið úr tí kapitlinum, sum kallast »Den økonomiske udvikling på Færøerne 1986«.

Hvør hevur rætt?

Nevndin við fremstu búskaparfrøðingum í Danmark ella fakfeløgini og ráðgevi tess, Herman Oskarsson?

Við áhuga havi eg lisið bók hansara, og tað sum hann kemur við, kenst líka trúligt sum tað, ráðgevandi nevndin skrivar.

Hetta orðaskiftið um minkandi realløn tók seg serliga upp árinum eftir 1980, tá sambandið, fólkaflokkurin og sjálvstýrisflokkurin skerdur realløna við eini 25-30 prosentum.

Men tað tosar eingin um nú!

Landsstýrið, sum nú situr, setti í fjør heyst eitt

avgjørd á olju og broytti ymiskt í tolllógini.

Hetta hava summi fingið til, at tað kostar hvørjum húski 12.000 krónur árliga.

Dagblaðið nevnið ofta hesar 12.000 krónurnar. Nú grætur Dagblaðið rossatár, men tá fólkafloksmenn saman við einum ódugaligum sambandsløgmanni skerdur keypiorkuna við 25 prosentum, tók Dagblaðið ikki synd í tí vanliga fólkinum. Tá varð skrivað um dirvi, áræði, tað neyðuga at konsolidera samfelagið o.s.fr.

Alt hetta er ikki annað enn politiskt humbukk.

Sum starvsfólk fekk eg